

13.1.1. Úvod

Postavenie Programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja Košického samosprávneho kraja vyplývajúce z príslušnej legislatívy

Košický samosprávny kraj podľa § 4 **zákona č. 302/2001 Z.z.** o samospráve vyšších územných celkov v znení neskorších predpisov sa stará o všestranný rozvoj svojho územia a o potreby svojich obyvateľov. Medzi hlavné pôsobnosti patrí zabezpečenie tvorby a plnenia programu sociálneho, ekonomického a kultúrneho rozvoja územia samosprávneho kraja, ktorý schvaľuje zastupiteľstvo samosprávneho kraja. Pritom najmä:

- a. zabezpečuje tvorbu a plnenie programu sociálneho, ekonomického a kultúrneho rozvoja územia samosprávneho kraja
- b. vykonáva plánovacie činnosti týkajúce sa územia samosprávneho kraja,
- c. obstaráva, prerokúva a schvaľuje územnoplánovacie podklady samosprávneho kraja a územné plány regiónov
- d. účelne využíva miestne ľudské, prírodné a iné zdroje,
- e. vykonáva vlastnú investičnú činnosť a podnikateľskú činnosť v záujme zabezpečenia potrieb obyvateľov samosprávneho kraja a rozvoja samosprávneho kraja,
- f. zakladá, zriaďuje, zrušuje a kontroluje svoje rozpočtové a príspevkové organizácie a iné právnické osoby podľa osobitných predpisov,
- g. podieľa sa na tvorbe a ochrane životného prostredia,
- h. utvára predpoklady na optimálne usporiadanie vzájomných vzťahov sídelných útvarov a ostatných prvkov svojho územia,
- i. utvára podmienky na rozvoj výchovy a vzdelávania, najmä na stredných školách a na rozvoj ďalšieho vzdelávania
- j. utvára podmienky na tvorbu, prezentáciu a rozvoj kultúrnych hodnôt a kultúrnych aktivít a stará sa o ochranu pamiatkového fondu
- k. koordinuje rozvoj cestovného ruchu
- l. koordinuje rozvoj telesnej kultúry a starostlivosť o deti a mládež
- m. spolupracuje s obcami pri tvorbe programov sociálneho a ekonomického rozvoja obcí
- n. podieľa sa na riešení problémov, ktoré sa týkajú viacerých obcí na území samosprávneho kraja
- o. rozvíja spoluprácu s územnými celkami a s orgánmi iných štátov
- p. vykonáva ďalšie pôsobnosti ustanovené osobitnými zákonmi.

Zákonom č. 416/2001 Z.z. o prechode niektorých kompetencií z orgánov štátnej správy na obce a vyššie územné celky boli ustanovené pôsobnosti, ktoré prešli na samosprávne kraje a obce. Na samosprávne kraje prešli vybrané pôsobnosti na úsekoch pozemných komunikácií, dráh, cestnej dopravy, civilnej ochrany, sociálnej pomoci, územného plánovania, školstva, telesnej kultúry, divadelnej činnosti, múzeí a galérií, osvetovej činnosti, knižníc, zdravotníctva, humannej farmácie, regionálneho rozvoja a cestovného ruchu.

Na úseku regionálneho rozvoja medzi kompetencie patrí:

1. vykonávanie stratégie regionálneho rozvoja
2. koordinovanie úloh súvisiacich so zabezpečovaním hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja územia
3. koordinovanie plnenia koncepcií rozvoja samosprávneho kraja
4. poskytovanie podkladov, informácií, číselných údajov, rozborov a vyhodnotení orgánom štátnej správy a obci na základe ich žiadosti.

Prenesené kompetencie samosprávneho kraja vyplývajú z príslušných zákonov a v súlade s nimi zabezpečujú svoju pôsobnosť príslušné odvetvové odbory Košického samosprávneho kraja na úsekoch dopravy, školstva, sociálnych vecí, zdravotníctva, kultúry a cestovného ruchu.

Vytvoriť komplexný systém podpory regionálneho rozvoja na celoštátnej, regionálnej i lokálnej úrovni je cieľom **zákona č. 539/2008 Z.z. o podpore regionálneho rozvoja**. Podľa § 19 zákona Programy hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja vyšších územných celkov schválené pred 1. januárom 2009 sú vyššie územné celky povinné uviesť do súladu s ustanoveniami zákona do 31. októbra 2010.

Posledný platný Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja KSK bol schválený, resp. vyhodnotený

nasledovnými uzneseniami Zastupiteľstva KSK:

- číslo 241/2007 zo 16. 4. 2007: Informatívna správa o Analytickej časti plánu hospodárskeho a sociálneho rozvoja Košického samosprávneho kraja v programovacom období 2007 – 2013
- číslo 382/2008 z 18. 2. 2008: Plán hospodárskeho a sociálneho rozvoja Košického samosprávneho kraja v programovacom období 2007 – 2013
- číslo 452/2008 zo 23. 6. 2008: Plán hospodárskeho a sociálneho rozvoja Košického samosprávneho kraja v programovacom období 2007 - 2013, I. aktualizácia
- číslo 592/2009 zo 16. 2. 2009: Plán hospodárskeho a sociálneho rozvoja Košického samosprávneho kraja v programovacom období 2007 - 2013, II. aktualizácia
- číslo 591/2009 zo 16. 2. 2009: Vyhodnotenie Plánu hospodárskeho a sociálneho rozvoja Košického samosprávneho kraja za rok 2008
- číslo 59/2010 z 19. 4. 2010: Vyhodnotenie Plánu hospodárskeho a sociálneho rozvoja Košického samosprávneho kraja za rok 2009

Pôsobnosť vyššieho územného celku pri podpore regionálneho rozvoja

Podľa § 11 zákona č. 539/2008 Z.z. o podpore regionálneho rozvoja vyšší územný celok vo svojej pôsobnosti na účely podpory regionálneho rozvoja:

- a. vypracúva a vyhodnocuje analýzy rozvoja kraja a jeho častí, zabezpečuje jeho trvalo udržateľný hospodársky rozvoj, sociálny rozvoj a územný rozvoj,
- b. zabezpečuje a koordinuje vypracovanie a realizáciu programu hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja vyššieho územného celku, pravidelne ho monitoruje a každoročne vyhodnocuje jeho plnenie, zabezpečuje súlad programu hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja vyššieho územného celku s prioritami a cieľmi ustanovenými v národnej stratégii a s územnoplánovacou dokumentáciou
- c. podieľa sa na príprave národnej stratégie, na vyhodnocovaní jej realizácie a každoročne do 31. marca zasiela ministerstvu správu o napĺňaní priorit a cieľov národnej stratégie
- d. spolupracuje s príslušnými orgánmi štátnej správy pri zosúladovaní programu hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja vyššieho územného celku a rozvojových programov verejných prác dotýkajúcich sa územia vyššieho územného celku
- e. vypracúva návrhy regionálnej inovačnej stratégie a regionálnej inovačnej politiky a ďalších odvetvových stratégií a politík
- f. podieľa sa na plnení úloh, ktoré súvisia so zameraním podpory regionálneho rozvoja podľa § 3 v spolupráci s ministerstvom a ostatnými sociálno-ekonomickými partnermi na území vyššieho územného celku
- g. vytvára podmienky na vznik a rozvoj územnej spolupráce a partnerstiev
- h. spolupracuje s regiónmi a územnými celkami alebo s orgánmi iných štátov, ktoré plnia funkcie územnej samosprávy
- i. vedie elektronickú evidenciu programov hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja obcí, ktoré sa nachádzajú na jeho území
- j. na podporu regionálneho rozvoja územia vyššieho územného celku môže zriaďovať regionálne rozvojové agentúry
- k. podporuje rozvoj podnikateľských aktivít potrebných na rozvoj regiónu.

Program hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja vyššieho územného celku podľa § 7 zákona 539/2008 Z.z. je:

1. strednodobý rozvojový dokument, ktorý je vypracovaný v súlade s cieľmi a prioritami ustanovenými v národnej stratégii a je vypracovaný podľa záväznej časti územnoplánovacej dokumentácie regiónu
2. vypracovanie programu hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja VÚC zabezpečuje vyšší územný celok pri uplatnení partnerstva
3. program hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja VÚC pozostáva z analyticko-strategickej časti a programovej časti.

Analyticko-strategická časť PHSR podľa § 7 zákona obsahuje najmä:

- a. súhrnnú geografickú, kultúrno-historickú a sociálno-ekonomickú charakteristiku VÚC a charakteristiku stavu vybavenosti a obsluhy územia vyššieho územného celku
- b. hodnotenie a analýzu hospodárskej situácie, sociálnej situácie vr. stavu verejného zdravia, environmentálnej situácie a situácie v oblasti kultúry a vybavenosti a obsluhy územia VÚC
- c. analýzu väzieb strategických dokumentov v oblasti regionálneho rozvoja s územím vyššieho

- územného celku
- d. určenie rozvojového potenciálu a limitov rozvoja územia vyššieho územného celku, definovanie podmienok udržateľného rozvoja vyššieho územného celku
  - e. stratégiu rozvoja vyššieho územného celku pri zohľadnení jeho vnútorných špecifik, ktorá určí hlavné smery, priority a ciele rozvoja vyššieho územného celku
  - f. regionálnu inovačnú stratégiu
  - g. analýzu finančných potrieb a možností financovania PHSR KSK

Programová časť obsahuje najmä :

- a. zoznam opatrení a aktivít na zabezpečenie realizácie PHSR KSK
- b. inštitucionálne a organizačné zabezpečenie realizácie PHSR
- c. finančné zabezpečenie jednotlivých opatrení a aktivít, inštitucionálnej a organizačnej stránky realizácie PHSR VÚC
- d. systém monitorovania a hodnotenia plnenia PHSR s ustanovením merateľných ukazovateľov
- e. časový harmonogram realizácie PHSR

Pri spracovaní PHSR Košického samosprávneho kraja boli uplatňované základné princípy regionálnej politiky EÚ.

Programový rozpočet samosprávy ako súčasť finančného zabezpečenia opatrení Programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja KSK

Programové rozpočtovanie je systém založený na plánovaní úloh a aktivít subjektov samosprávy v nadväznosti na ich priority a alokovanie disponibilných rozpočtových zdrojov do programov, s dôrazom na výsledky a efektívnosť vynakladanie rozpočtových prostriedkov. Programové rozpočtovanie je systém plánovania, rozpočtovania a hodnotenia, ktorý kladie dôraz na vzťah medzi verejnými rozpočtovými zdrojmi (rozpočet samosprávy) a očakávanými (plánovanými) výstupmi a výsledkami realizovaných činností, ktoré sú financované z rozpočtu samosprávy. Programové rozpočtovanie je orientované na ciele alebo na výkonnosť.

Programové rozpočtovanie hľadá súvislosť medzi rozpočtovými zdrojmi a výdavkami.

Od roku 2009 sa „povinnosť“ pripravovať tzv. programové rozpočty vzťahuje aj na jednotlivé subjekty územnej samosprávy - teda obce, mestá a vyššie územné celky. To znamená, že rozpočty samosprávy pre roky 2009-2011 už obsahujú údaje o zámeroch a cieľoch samospráv. Tým sa podstatne zvyšuje informačná hodnota týchto dokumentov a súčasne sa implementujú základy pre plánovanie výdavkov v strednodobom časovom horizonte s možnosťou konfrontovať plány samosprávy so skutočnosťou, t.j. prezentovať v rozpočtoch ciele (výkonnosť samosprávy) a monitorovať ich dosahovanie.

Programové rozpočtovanie môžeme označiť za systém plánovania, rozpočtovania a hodnotenia, ktorý zdôrazňuje vzťah medzi rozpočtovými zdrojmi a dosiahnutými výstupmi/výsledkami.

V súlade s kompetenciami KSK vypracováva a zastupiteľstvo schvaľuje programový rozpočet podľa jednotlivých oblastí v pôsobnosti samosprávneho kraja, ktoré tvorí súčasť finančného zabezpečenia Programu hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja Košického samosprávneho kraja v programovej časti tohto dokumentu. Základným dokumentom je návrh rozpočtu Košického samosprávneho kraja na roky 2011 – 2013.

Hlavné východiskové dokumenty a podklady pre vypracovanie Programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja Košického samosprávneho kraja:

- Stratégia Európa 2020
- Národná stratégia regionálneho rozvoja SR
- Národný program reforiem SR
- Celoživotné vzdelávanie
- Európska stratégia zamestnanosti
- Lisabonská stratégia pre Slovensko
- Inovačná politika SR na roky 2008 – 2010
- Stratégia rozvoja dopravy SR do roku 2020
- Stratégia energetickej bezpečnosti SR
- Stratégia informatizácie spoločnosti na roky 2009 – 2013
- Národná politika pre elektronické komunikácie na roky 2009 - 2013
- Nová stratégia rozvoja cestovného ruchu do roku 2013
- Regionalizácia cestovného ruchu v SR

- Stratégia, zásady a priority štátnej environmentálnej politiky
- Dlhodobý zámer štátnej vednej a technickej politiky do roku 2015
- Národná stratégia trvalo udržateľného rozvoja
- Program rozvoja vidieka

Okrem uvedených politík a strategických dokumentov podkladmi pre vypracovanie Programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja boli dokumenty resp. podklady vypracované **na regionálnej úrovni**:

- Plán hospodárskeho a sociálneho rozvoja KSK na roky 2007 – 2013
- Regionálne koncepcie rozvoja vypracované v rámci odboru regionálneho rozvoja a plánovania a odvetvových odborov KSK - školstva, kultúry, cestovného ruchu, sociálnych vecí, zdravotníctva a dopravy:
  - a) schválené v roku 2010:
    - Program Terra Incognita v rámci projektu Košice – EHMK 2013
    - Charakteristika železničnej infraštruktúry v KSK a jej vplyv na železničnú osobnú dopravu
  - b) schválené v roku 2009:
    - Stratégia rozvoja cestovného ruchu v regióne Dolný Zemplín
    - Stratégia rozvoja cestovného ruchu v regióne Národného parku Slovenský raj
    - Dramaturgický program Terra Incognita
    - Územný plán VÚC KSK, Zmeny a doplnky 2009
    - Optimalizácia siete sociálnych služieb poskytovaných zariadeniami v zriaďovateľskej pôsobnosti KSK
  - c) schválené v roku 2008:
    - Koncepcia starostlivosti o tradičnú ľudovú kultúru KSK na obdobie rokov 2008 – 2015
    - Koncepcia rozvoja odborného vzdelávania na školách v zriaďovateľskej pôsobnosti KSK
    - Koncepcia rozvoja práce s mládežou KSK
    - Stratégia rozvoja cestovného ruchu v regióne Národného parku Slovenský kras
    - Projekt vybudovania integrovaného systému koľajovej dopravy v Košickom regióne a na území mesta Košice
    - Regionálna inovačná stratégia KSK
    - Stratégia rozvoja informačných systémov KSK
    - Stratégia rozvoja kultúry KSK
    - Stratégia vo vzťahu k marginalizovaným skupinám KSK
    - Zámer vytvorenia Regionálneho inovačného centra Košice
  - d) schválené v roku 2007
    - Stratégia rozvoja vidieka 2007
    - II. etapa racionalizácie siete škôl a školských zariadení
    - Koncepcia rozvoja sociálnych služieb KSK (2006)
    - Koncepcia rozvoja športu KSK
    - Energetická politika KSK
- Výstupy niektorých realizovaných projektov implementované na úrovni KSK a Agentúry na podporu regionálneho rozvoja, n.o. Košice
- Regionálna inovačná stratégia KSK, ktorá tvorí súčasť Programu hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja KSK
- Návrh rozpočtu KSK na roky 2011 – 2013 schválený Zastupiteľstvom KSK v decembri 2010